

Program Geliştirme Modelleri ve Yeni Yaklaşımlar

Editör: Prof. Dr. Semra GÜVEN

Editör: Prof. Dr. Semra GÜVEN

PROGRAM GELİŞTİRME MODELLERİ VE YENİ YAKLAŞIMLAR

ISBN 978-625-8844-12-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ağustos 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Günümüzde bilimsel, teknolojik, toplumsal, ekonomik ve kültürel olarak değişen ve gelişen koşullar ülkelerin eğitim sistemlerini de doğrudan etkilemektedir. Eğitim sistemlerinin yeni durumlara uyum sağlayabilmesi nitelikli, özgün ve güncel eğitim programlarının geliştirilmesine, bu programların uygulanmasına ve değerlendirilmesine bağlıdır. Program geliştirme; eğitimin amaçlarını, değerlerini, felsefesini, öğrenme anlayışlarını, öğretim ve değerlendirme süreçlerini kapsayan, bu kapsamda bireyi ve toplumu gözetken çok boyutlu ve araştırma sonuçlarına dayalı bir çalışma alanı olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle program geliştirme çalışmalarında alanın kavramsal yapısını, kuramsal temellerini, bilimsel yöntemlerini, felsefi, psikolojik, toplumsal ve tarihi dayanaklarını, ülkelerin kültürel ve ekonomik özelliklerini, insan kaynaklarını, eğitimin uygulamalardaki durumlarını bütüncül ve dinamik bir süreçle incelemek esas alınmalıdır.

Böylesi kapsamlı bir çalışma sürecini barındıran program geliştirme çalışmalarında, programların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi için bir kuramsal çerçeve çizen, bu süreçlerin sistematik bir şekilde yürütülmesini sağlayan program geliştirme modellerine ihtiyaç duyulur. Programı geliştirenlere bir yol haritası sunan modeller ya literatürde var olan modellerden seçilir, ya da geliştirilen programın özelliğine ve eğitim sisteminin ihtiyaçlarına göre özgün bir model oluşturulmaya çalışılır. Her iki model seçimi yönteminde de amaç, “ne yapılacak”, “bireyin ve toplumun eğitim ihtiyaçları nasıl belirlenecek”, “işlerin sırası ne olacak”, “kimler hangi süreçte neler yapacak”, “kararlar nasıl alınacak”, “amaç, içerik, öğrenme yaşantıları, öğretim süreci ve değerlendirme arasındaki ilişkiler nasıl belirlenecek” gibi temel sorulara yanıt vermektir. Dolayısıyla program geliştirme çalışmalarında program geliştirme modellerinden yararlanmak çalışmaların daha planlı, sistematik ve bilimsel ilerlemesini sağlar.

Eğitimde program geliştirme çalışmalarına kaynaklık etmeyi amaçlayan bu kitap, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öncelikle program geliştirme alanıyla ilgili temel kavramlar açıklanmıştır. İkinci bölümde eğitim felsefeleri ve program geliştirme model ilişkileri ayrıntılı verilmiştir. Üçüncü bölümde program geliştirme yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Dördüncü bölümde ise ele alınan her bir program geliştirme modelinin genel olarak tarihi bağlamlarına, modelin işlem basamaklarına, güçlü yönlerine ve modele ilişkin eleştirilere yer verilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise 2005-2026 yılları arasında eğitimde program geliştirme modelleri ve yaklaşımlarına ilişkin alan yazında gerçekleştirilen ulusal ve uluslararası araştırmalar sunulmuştur.

Kitabın program geliştirme alanında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerine, araştırmacılara, program geliştirme uzmanlarına, öğretmen ve öğretmen adaylarına, ülkenin eğitim politikalarının oluşturulmasına katkı sağlayan paydaşlara ve tüm eğitimcilere rehber olması beklenmektedir. Kitabın yazım sürecinde yer alan değerli bölüm yazarlarına, basım ve dağıtımını gerçekleştiren ve kitabı okuyucularla buluşturan Pegem Akademi çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Ankara-Temmuz 2026

Editör

Prof. Dr. Semra GÜVEN

ORCID No: 0000-0002-6939-1578

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. Bölüm: Program Geliştirme Model ve Yaklaşımlarıyla İlgili Temel Kavram ve Konular

Prof. Dr. Semra GÜVEN, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6939-1578

Öğr. Gör. Zahide Berfin YILMAZ, Polis Akademisi

ORCID No: 0009-0004-7215-3724

2. Bölüm: Program Geliştirme Modellerine Temel Olan Felsefi Yaklaşımlar

Dr. Aysun ERTUĞ, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8983-7744

3. Bölüm: Teknoloji Entegrasyonlu Öğrenme-Öğretme Yaklaşımları ve Program Geliştirme

Arş. Gör. Funda KURT KESKİN, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-9047-6907

4. Bölüm: Program Geliştirme Modelleri

Prof. Dr. Semra GÜVEN, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6939-1578

Öğr. Gör. Elif KÖSEMEHMETOĞLU

T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

ORCID No: 0000-0002-1955-6127

Program Geliştirme Uzmanı Mert ÖZDEN, TED Ankara Koleji

ORCID No: 0000-0003-3396-3375

Program Geliştirme Uzmanı İdris BÜYÜKKURT, TED Ankara Koleji

ORCID No: 0000-0001-9834-8635

5. Bölüm: Program Geliştirme Modelleri ve Yaklaşımlarına İlişkin Araştırmalar

Uzm. Rabia NAZLI

ORCID No: 0009-0000-7457-9690

Uzm. Tavat ASADOVA

ORCID No: 0009-0009-5925-6354

Öğr. Gör. Mehtap ÜNAL ÇALIŞKAN, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7801-8372

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

PROGRAM GELİŞTİRME MODEL VE YAKLAŞIMLARIYLA İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE KONULAR

Giriş	2
Eğitim Programı	2
Öğretim Programı	3
Ders Programı	4
Program Geliştirme.....	5
Program Tasarımı.....	7
Program Tasarımının Temel İlkeleri.....	7
Tutarlılık.....	7
Geçerlilik.....	8
Esneklik.....	8
Uygulanabilirlik	8
Değerlendirilebilirlik.....	8
Program Tasarım Yaklaşımları	8
Konu Merkezli Yaklaşım	8
Öğrenci Merkezli Yaklaşım	9
Sorun Merkezli Yaklaşım	9
Program Tasarımında Farklı Modeller	10
Programın Temel Öğeleri.....	11
Hedef	12
İçerik.....	12
Eğitim Durumları	12
Değerlendirme	13
Program Geliştirme Sürecinde Amaç, Hedef ve Kazanımlar	14
Amaçların İnşası	15
Hedeflerin İnşası	15
Kazanımların İnşası.....	16
Program Türleri	16
Program Geliştirme İhtiyacının Temelleri.....	18
Toplumsal Değişim ve Program Geliştirme	19
Bilimsel ve Teknolojik Gelişmeler	19
Öğrenci Profilleri ve Bireysel Farklılıklar	20
Eğitim Politikaları ve Ulusal Standartlar	20
Program Geliştirme Modelleri ve Süreçleri	21
Program Geliştirmede Model Seçimi	21
Program Geliştirme Yaklaşımları.....	22

Program Geliştirme Sürecinin Yapısal Analizi	25
Program Tasarımı ve Program Geliştirme Modeli Arasındaki İlişki	27
Program Değerlendirme.....	27
Program Değerlendirme Modelleri	28
Özet	29
Kaynakça.....	29

2. BÖLÜM

PROGRAM GELİŞTİRME MODELLERİNE TEMEL OLAN FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

Giriş.....	34
Eğitim Felsefesi ve Program Geliştirme Arasındaki Ontolojik ve Epistemolojik Bağ.....	34
Eğitimin Ontolojik Temeli: İnsan ve İnsan Yetiştirme Tasavvuru.....	35
Eğitimin Epistemolojik Temeli: Bilginin Doğası ve Öğrenme.....	35
Ontolojik ve Epistemolojik Kabullerin Program Geliştirme Sürecine Yansıması.....	36
Eğitim Felsefeleri ve Program Modellerine Yansımaları.....	37
Daimicilik	37
Esasicilik.....	40
İlerlemecilik.....	43
Yeniden Yapılandırıcılık	45
Eğitim Felsefeleri ve Program Geliştirme Modelleri Arasında Karşılaştırmalı Analiz.....	47
Amaç Boyutu Açısından	47
İçerik ve Süreç Boyutu Açısından.....	48
Değerlendirme Boyutu Açısından.....	49
Sonuç	50
Felsefi Temellere Göre Program Geliştirme Modellerinin Sınıflandırılması	51
Sonuç.....	53
Özet	55
Kaynakça.....	56

3. BÖLÜM

TEKNOLOJİ ENTEGRASYONLU ÖĞRENME-ÖĞRETME YAKLAŞIMLARI VE PROGRAM GELİŞTİRME

Giriş.....	58
Teknoloji Entegrasyonlu Öğrenme-Öğretme Yaklaşımları	59
Bilgisayar Destekli Öğretim, E-Öğrenme, Çevrim İçi Öğrenme ve Web-Tabanlı Öğrenme.....	59
Açık ve Uzaktan Öğrenme.....	60
Mobil Öğrenme.....	61
Kitleli Açık Çevrim İçi Dersler/ MOOCs.....	62
Harmanlanmış Öğrenme.....	63
Ters Yüz Öğrenme	63

Teknoloji Entegrasyonunda Kullanılan Dijital Araçlar ve Teknolojiler	65
Web Araçları.....	65
Yapay Zekâ Destekli Öğrenme	69
Teknolojinin Eğitim Programlarına Yansımaları	70
Teknoloji ve Öğrenme Kuramları.....	71
Teknolojinin Program Öğelerine Yansımaları.....	72
Teknolojinin Program Tasarımına ve Program Geliştirme Sürecine Yansımaları.....	77
Fırsatlar ve Sorunlar.....	79
Özet	80
Kaynakça.....	81

4. BÖLÜM

PROGRAM GELİŞTİRME MODELLERİ

Giriş.....	92
Taba Modeli.....	92
Tarihi Bağlam	92
Modelin İşlem Basamakları.....	95
Modelin Güçlü Yönleri.....	97
Modele İlişkin Eleştiriler	97
Değerlendirme	98
Tyler Modeli	98
Tarihi Bağlam	99
Modelin İşlem Basamakları.....	100
Programın Değerlendirilmesi	104
Modelin Güçlü Yönleri	105
Modele İlişkin Eleştiriler	106
Değerlendirme	107
Taba-Tyler Modeli.....	107
Modelin Yapısı.....	108
Oliva Modeli.....	110
Tarihi Bağlam	111
Modelin Felsefesi	111
Program Geliştirme İlkeleri.....	111
Modelin İşlem Basamakları.....	113
Modelin Güçlü Yönleri.....	116
Değerlendirme	116
Wheeler Modeli	117
Tarihi Bağlam	117
Modelin İşlem Basamakları.....	117
Modelin Güçlü Yönleri.....	120
Modele İlişkin Eleştiriler	120
Değerlendirme	120

Nicholls ve Nicholls Modeli	121
Modelin İşlem Basamakları	121
Modelin Güçlü Yönleri	123
Modele İlişkin Eleştiriler	123
Değerlendirme	123
Beauchamp Modeli	124
Tarihi Bağlam	124
Modelin İşlem Basamakları	125
Değerlendirme	126
Miller ve Seller Modeli	126
Modelin Felsefesi	127
Modelin İşlem Basamakları	128
Değerlendirme	129
Kerr Modeli	130
Tarihi Bağlam	130
Modelin İşlem Basamakları	131
Modele Yönelik Eleştiriler	133
Değerlendirme	133
Davies Modeli	133
Modelin İşlem Basamakları	134
Değerlendirme	137
Süreç Yaklaşımı Modeli	138
Modelin Yapısı	139
Değerlendirme	140
Saylor, Alexander ve Lewis Yönetel Modeli	141
Modelin Yapısı	141
Değerlendirme	142
Eisner'in Sistemik-Estetik Modeli	142
Modelin Yapısı	143
Değerlendirme	144
Tanner ve Tanner Modeli	145
Modelin Yapısı	145
Değerlendirme	146
Wiggins ve Mctighe Anlamaya Dayalı Tasarım Modeli (UBD)	146
Modelin Yapısı	146
Değerlendirme	148
Hunkins Modeli	149
William E. Doll, Jr.'in Postmodern Program Modeli	151
Program Modeli	152
Değerlendirme	153
Weinstein ve Fantini'nin İnsancıl Program Modeli	153
Modelin Aşamaları	154

Skilbeck'in Yenilikçi / Durumsal Modeli.....	156
Modelin Aşamaları	157
Modelin Esnekliği ve Öğretmenin Rolü	158
Rasyonel Planlama Modeli.....	158
Sistem Yaklaşımı Program Geliştirme Modeli.....	159
Yeterliğe Dayalı Program Geliştirme Modeli.....	161
Modelin Yapısı.....	162
Değerlendirme	163
Türkiye'de Geliştirilen Program Modelleri.....	164
Varış'ın Sistematik Program Geliştirme Yaklaşımı	164
Modelin Yapısı.....	164
Demirel Modeli.....	166
Tarihi Bağlam	166
Modelin İşlem Basamakları.....	166
Değerlendirme	168
Ertürk'ün Program Geliştirme Modeli	169
Modelin Yapısı.....	169
Değerlendirme	170
Mesleki ve Teknik Eğitimde Program Geliştirme Modelleri	170
Modelin Yapısı.....	170
Değerlendirme	171
SUBSKY Eğitim Programı Tasarım Modeli	171
Kaynakça.....	174

5. BÖLÜM

PROGRAM GELİŞTİRME MODELLERİ VE YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR

Giriş.....	182
Program Geliştirme Modellerine İlişkin Araştırmalar	184
Ulusal Araştırmalar	184
Uluslararası Araştırmalar	191
Program Geliştirme Yaklaşımlarına İlişkin Araştırmalar	205
Ulusal Araştırmalar	205
Uluslararası Araştırmalar	206
Özet	219
Kaynakça.....	220

Editör ve Yazarlar Hakkında.....	225
----------------------------------	-----

1. BÖLÜM

PROGRAM GELİŞTİRME MODEL VE YAKLAŞIMLARIYLA İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE KONULAR

Prof. Dr. Semra GÜVEN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-6939-1578

Öğr. Gör. Zahide Berfin YILMAZ, Polis Akademisi
ORCID No: 0009-0004-7215-3724

“Öğretmenler program geliştirmede aktif rol almalıdır; çünkü öğrencileri en iyi onlar tanır.”
Hilda Taba

Bölümün Tanıtımı: Bu bölüm program geliştirme modelleri ve yaklaşımlarıyla ilgili temel kavramları ve konuları kapsamaktadır. Bu kavram ve konular; eğitim programı, öğretim programı, ders programı, program geliştirme, program tasarımı, program tasarımının ilkeleri, program tasarım yaklaşımları, program tasarımında farklı modeller, programın temel öğeleri, program geliştirme sürecinde amaç/hedef/kazanım, program türleri, program geliştirme ihtiyacının temelleri, program geliştirme modelleri ve süreçleri, program geliştirmede model seçimi, program geliştirme yaklaşımları ve program geliştirme sürecinin yapısal amaçlarıdır.

Öğrenme Çıktıları

Bu bölümün sonunda,

1. Program geliştirme modelleri ve yaklaşımlarıyla ilgili temel kavramları açıklayabilecek,
2. Program geliştirme modelleri ve yaklaşımlarıyla ilgili temel kavramlar arasındaki ilişkileri kavrayabilecek,
3. Program tasarımında farklı modelleri açıklayabilecek,
4. Program geliştirmede model seçimi ve model seçiminin önemini kavrayabileceksiniz.